

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚA — ECONOMIE POLITICĂ

DIRECTOR: C. G. DISSESCU

PRIM-REDACTOR: V. ATHANASOVICI

REDACTOR: PAUL NEGULESCU, DEM. NEGULESCU, AL. CERBAN, G. MEITANI, G. G. DANIELOPOLU, G. C. CRISTESCU.

ZIARUL APARE
JOIA ȘI DUMINECA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA STRADA DOAMNEI, 20

REDACTOR-ADMINISTRATOR
B. P. RĂDULESCU

ABONAMENTELE

se fac pe an și pe jumătate de an
la 1 Ianuarie și 1 Iulie

Dela 1 Iulie până la 1 Sept. ziarul nu apare

GRIGORE G. PĂUCESCU

FONDATEOR-PROPRIETAR

Un număr: 50 bani
Un număr vechiu 1 leu

COSTUL ABONAMENTULUI

Pe an, 40 lei; pe jumătate an, 20 lei

Studenții plătesc pe jumătate

Pentru străinătate se adaugă timbrul postal

S U M A R :

Legea pentru acordarea drepturilor politice locuitorilor din județele Constanța și Tulcea, de d-l Alfred Juvara.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ.— *Inalta Curte de casațiune și justiție, secțiunea I: Marcus Frischman cu Mayer Goldstein.*

Curtea de apel din București, secțiunea I: Em. și Anton Bibescu cu Lucreția Albu și altul.

JURISPRUDENȚA STRĂINĂ.— *Observație de S. R.*

BIBLIOGRAFIE.

Legea pentru acordarea drepturilor politice locuitorilor din județele Constanța și Tulcea

Guvernul liberal a acordat anul trecut, 18 Aprilie 1909, întregirea drepturilor politice locuitorilor din Dobrogea, iar un proiect de lege, împărțit zilele acestea în Cameră și votat de Senat, modifică legea asupra câtorva puncte, înainte ca ea să se pue în aplicare. Ne propunem aici să studiem această lege.

Pentru ca un individ să se bucure de exercițiul drepturilor politice în România, trebuie să îndeplinească mai multe condițiuni, din cari una esențială: cea de a fi cetățean român, și altele secundare: ca vrâsta, censul, etc. În aceste condițiuni, sarcina guvernului eră foarte ușoară, căci eră de ajuns să declare că toți locuitorii dobrogeni cari, pedeoparte, au dobândit calitatea de români, iar pe de altă parte, vor îndeplini condițiunile prevăzute de prezenta lege și de Constituție (art. 59 urm.), vor căpăta întregirea drepturilor politice. Nimic mai simplu pentru legiuitor și toată greutatea ar fi căzut asupra comisiunilor însărcinate cu întocmirea listelor electorale, și asupra Inaltei Curți de casațiune, care ar fi avut menirea să determine cari sunt locuitorii dobrogeni cari au dobândit cetățenia românească după tratatul de anexiune, după Constituție, după diferitele legi speciale ale Dobrogei și, în fine, după codul civil.

Sarcină foarte grea, desigur, dar pe care comisiunile

pentru întocmirea listelor electorale, compuse din înalți magistrați, precum și Curtea noastră de casație, erau în situațiune să o facă mult mai ușor și cu mai multă competență decât însuș legiuitorul.

Autorii legii din 1909 au procedat tocmai diametralmente opus, de oarece au voit să determine prin însuș textele legii, pe toți locuitorii dobrogeni cari au dobândit calitatea de Români și cari, prin consecință, vor avea întregirea drepturilor politice.

Că aceasta a fost intențiunea legiuitorului nostru, lucrul rezultă până la evidență din următoarele împrejurări:

I. Textul art. 3 al legii din 1909:

»Vor avea întregirea drepturilor politice, deci și dreptul de alegător:

a) «Locuitorii cetățeni otomani, cari aveau domiciliul real în județele Constanța și Tulcea în ziua de 11 Aprilie 1877 și descendenții lor, chiar aceia născuți în urmă, întrucât vor probă că nici unii, nici alții n'au emigrat sau nu s'au bucurat de vre-o protecțiune străină;

b) «Românii din orice stat, fără privire către locul nașterii, proprietari de imobile rurale în județele Constanța și Tulcea și domiciliați acolo în ziua promulgării legii de față, întrucât ei ar fi declarat că renunță la orice protecțiune străină, sau vor face o asemenea declarație cel mai târziu 6 luni după punerea în aplicare a legii de față».

Acest text este clar și nu are nevoie de comentarii.

II. Proiectul de lege care modifică legea din 1909 spune, în art. 1 alin. 1:

«Pentru descendenții minori ai locuitorilor prevăzuți în art. 3 alin. a, cererile de a li se recunoaște calitatea de cetățeni români, conform prezentei legi, se vor face de tutori și, în lipsa lor, de primarii comunelor unde ei domiciliază».

În afară de text, care este destul de clar, dacă ar fi vorba numai de o lege care să reguleze drepturile politice ale cetățenilor români din Dobrogea, acest adaos la legea din 1909 nu ar avea nici un sens, căci minorii nu au exercițiul drepturilor politice.

III. În proiectul de modificare al legii din 1909, art. 2 ultimul alineat, citim declarația următoare, care luminează întreaga lege:

«În viitor, pentru dobândirea sau recunoașterea calității de cetățean român, se vor aplica dispozițiile Constituției în privința naturalizării și recunoașterii».

Rămâne deci, în afară de orice discuțiune posibilă, că autorii legii din 1909 au înțeles să facă o lege de naturalizare a locuitorilor dobrogeni, cărora să le recunoască în acelaș timp întregimea drepturilor politice, și pentru a ajunge la acest rezultat, au suspendat pe calea unei legi ordinare Constituția pe tot timpul cât va dura procedura legii din 1909, după cum însuș o spune ultimul alineat pe care l-am citat.

Au suspendat Constituția din 1879, de oarece aceasta nu recunoaște decât naturalizarea și recunoașterea individuală, iar legea din 1909 este o lege dacă nu de naturalizare în masă, căci punctul acesta îl vom discuta mai la vale, dar desigur de recunoaștere în masă: «Românii din orice stat, fără privire către locul nașterii, etc», art. 3 alin. 2.

Mai este oare nevoie să spunem că lucrul acesta este inadmisibil și că o lege ordinară nu poate suspenda Constituția? Mai este necesar să combatem acest procedeu cu argumente de drept, sau este destul să ne mirăm cum într'o țară, unde aproape toți miniștrii sunt avocați mari, toți funcționarii din minister cari lucrează o lege sunt licențiați și toți deputații avocați, să se mai prezinte și să se voteze o lege care spune clar că se suspendă Constituția timpul necesar ca această lege să se poată aplica.

Dar să lăsăm această chestiune de principiu deoparte, căci la noi spiritul banal care consistă a spune că Constituția e făcută pentru a fi călcată este un adevăr și guvernul liberal desființează chiar acum Contenciosul administrativ, creat de conservatori tocmai pe motivul că această lege este anticonstituțională. Să sperăm că guvernul conservator viitor va desființa legea din 1909 pentru acelaș motiv, mai ales dacă se va convinge că locuitorii dobrogeni sunt în majoritate liberali.

Acestea spuse, să examinăm legea în dispozițiunile ei principale.

Cea dintâiu dificultate și cea mai importantă este următoarea: Care este caracterul legii din 1909? Această lege se va aplica ea în acelaș timp cu legile din 1880 și 1882 cari au regulat chestiunea naționalității în Dobrogea, sau le abrogă? În fine, legea din 1909 nu este ea mai degrabă o lege care interpretează legile din 1880 și 1882?

Dacă legea din 1909 ar fi singură să reguleze naționalitatea locuitorilor dobrogeni, sau dacă această lege ar consacra acelaș principiu ca și legile din 1880 și 1882, chestiunea nu s'ar pune. Se știe însă că legea din 1880 nu face altceva decât să consacre principiile cari rezultă din anexiune, după cum iarăș se știe că doctrina și prac-

tica internațională nu sunt de acord pentru a ne determina cu precizie cari sunt locuitorii provinciei anexate cari dobândesc naționalitatea statului care anexează: o parte din doctrină pronunțându-se pentru acei născuți, iar alta pentru acei locuitori domiciliați în provincia anexată.

Am mai spus cu altă ocaziune că toate sistemele au aceeaș valoare și că Curtea noastră de casație pare a fi interpretat legea dela 1880 în înțelesul că ea transformă în Români numai pe acei locuitori cari își aveau reședința în Dobrogea la 1877. Cum se conciliază această lege astfel interpretată cu legea din 1909, care, în art. 3 alin. 1, spune clar că numai locuitorii cari își aveau domiciliul real în Dobrogea la 1877, au dobândit naționalitatea românească?

Deasemenea, Curtea noastră de casație a interpretat legea dela 1882 în sensul unei legi de naturalizare, și a hotărît că străinul care nu poate invoca beneficiul legii din 1880, dar care însă eră proprietar de imobile rurale în Dobrogea la 1882, a dobândit calitatea de român. În schimb, legea dela 1909 lasă cu totul în afară pe această categorie de locuitori dobrogeni, și prin urmare, se pune întrebarea, cum vom concilia aceste trei legi, a căror principii par a fi cu totul opuse?

Vom observa că această dificultate nu se pune în sistemul expus de noi cu ocaziunea afacerii Racovski, de oarece, pedeoparte, am susținut că tratatul de anexiune și legea dela 1880 nu acordă calitatea de român decât numai locuitorilor domiciliați în Dobrogea la 1877, iar pedealtă parte, că legea dela 1882, al cărui obiect a fost regularea proprietății imobiliare în Dobrogea, nu poate fi considerată ca o lege de naturalizare. Acestea fiind și principiile legii din 1909, nu nr fi nici o contradicție posibilă între aceste legi și legile din 1880 și 1882.

Curtea noastră de casație are însă altă opinie, de oarece doctrina sa asupra legii din 1880 pare nesigură, iar legea din 1882 a interpretat-o fără nici o ezitare în înțelesul unei legi de naturalizare.

Așă fiind, se naște întrebarea, cum să conciliem legile dela 1880, 1882 și 1909? Trei soluțiuni sunt posibile: a) legea dela 1909 se va aplica în acelaș timp cu legile din 1880 și 1882; b) legea dela 1909 abrogă legile anterioare; c) legea din 1909 nu abrogă legile anterioare, ci numai le interpretează.

A) Prima soluție ni se pare greu de admis, deoarece textul art. 3 al legea din 1909 spune clar cari sunt locuitorii dobrogeni cari vor avea întregimea drepturilor politice și cari, prin urmare, au căpătat calitatea de români: 1° locuitorii cetățeni otomani, cari își aveau domiciliul în Dobrogea la 1877; 2° Românii din orice stat, proprietari de imobile rurale.

Acest text este limitativ, și prin urmare nu este loc să aplicăm în acelaș timp și principiile legilor din 1880 și 1882, interpretate de Curtea de casație.

În nici un caz, comisiunile de întocmire a listelor electorale nu vor putea înscrie pe locuitorii dobrogeni proprietari rurali, cari ar invoca art. 2 al legii din 1882 și ar susține că sunt români. Rezultatul ar fi că legea din 1909 să creeze două categorii de Români: acei cu drepturi politice întregi, cari ar putea invoca art. 3 al legii din 1909, și acei cu drepturi politice necomplete, cari nu ar intra decât în textul art. 2 al legii din 1882. Acest rezultat ni se pare inadmisibil și nu poate să fi fost dorit de legiuitorul nostru.

B) Legea din 1909 abrogă ea legile din 1880 și 1882? Soluția aceasta ni se pare și mai greu de admis decât cea dintâiu, și oricât de rău concepută ar fi legea din 1909, nu ne este permis să credem că legiuitorul a voit să abroage legile din 1880 și 1882, schimbând astfel după 35 ani dela anexiunea Dobrogei, principiile cari au guvernat naționalitatea locuitorilor acestei provincii. Lucrul acesta ar fi fără precedent și nu se poate admite decât în fața unui text clar și precis; pedealtă parte, rezultatul ar fi dezastros, de oarece legile neavând efect retroactiv, legea din 1909 nu putea despui de calitatea de români pe locuitorii dobrogeni cari o dobândise în baza legilor din 1880 și 1882, constituind astfel un drept câștigat.

Singurul rezultat ar fi fost aici, ca și în ipoteza precedentă, că legea dela 1909 ar fi creat două categorii de români dobrogeni: cu drepturi politice (legea din 1909) și fără drepturi politice (legile din 1880 și 1882).

C) Nu rămâne deci pentru a cocilia principiile opuse ale legilor din 1880, 1882 și 1909, decât să conchidem că legea din 1909 este o lege care nu face altceva decât să interpreteze legile anterioare din 1880 și 1882.

Așa fiind, lucrul e ușor de explicat, căci, pedeoparte, nimeni nu poate contesta legiuitorului dreptul de a votă o lege interpretativă, iar pe dealta, e sigur că atât legea din 1880, care regulând condițiunile naturalizării prin anexiune, întrebuințează termenii vagi de «locuitori stabiliți», cât și legea din 1882, art. 2, au nevoie să fie interpretate pe calea legislativă.

Așa fiind, în baza art. 3 al legii din 1909 rezultă pe de o parte că atât prin tratatul de anexiune cât și prin legea dela 1880 legiuitorul nostru a înțeles să acorde naționalitatea română numai acelor locuitori care erau domiciliați în Dobrogea în anul 1877, iar pe dealtă parte, că legea din 1882 nu este o lege de naturalizare, ci numai o simplă lege de organizare a proprietății imobiliare rurale în Dobrogea.

Pentru noi, cari susținem că tratatul de anexiune și legea dela 1880 nu au putut să consacre decât același principiu consacrat de art. 3 al legii din 1909, iar că legea din 1882 nu este o lege de naturalizare, caracterul interpretativ al legii din 1909 nu are nici o influență; pentru doctrina Curței noastre de casație acest caracter al legii din 1909 are o importanță considerabilă. În adevăr, fiind dat că legile interpretative au un efect re-

troactiv, rezultă că nici un locuitor dobrogean nu mai poate invoca beneficiul legii din 1880 decât numai în sensul art. 3 al legii din 1909, adică dacă erau domiciliați în Dobrogea la 1877, după cum iarăși rezultă că nu pot invoca nici art. 2 al legii din 1882, care părea că transformă în cetățean român pe orice străin care la promulgarea acestei legi era proprietar imobiliar rural în Dobrogea.

Nu poate fi vorba aici de vr'un drept câștigat de locuitorii dobrogeni, să ceară că legile dela 1880 și 1882 să fie interpretate în folosul lor într'un anumit sens pe care legiuitorul îl declară astăzi eronat¹⁾. Numai acei locuitori dobrogeni au un drept câștigat, drept pe care legea din 1909 trebuie să-l respecte, a căror calitate de român a fost recunoscută în baza legilor din 1880 și 1882 de instanțele noastre judecătorești înainte de aplicarea legii din 1909, și cari hotărâri au dobândit autoritatea lucrului judecat.

Chiar când ne am înșela asupra caracterului interpretativ al legii din 1909, lucru care ni se pare imposibil, totuși în prezența art. 3 al acestei legi, tribunalele noastre vor trebui să se conformeze acestei interpretări, când vor aplica de acuma înainte legile din 1880 și 1882. Colmet de Santerre, după ce spune că legiuitorul ar trebui să nu edicteze legi cu caracter interpretativ din cauza abuzurilor ce s'ar putea face, dat fiind efectul lor retroactiv, și după ce spune că judecătorul nu trebuie să atribue acest caracter interpretativ decât în cazuri excepționale, adaugă: «sauf à se servir de cette loi, comme raison écrite, pour se guider dans l'application qu'ils auront à faire de la loi ancienne». Așa înțeală legea dela 1909 nu va mai avea drept rezultat să creeze decât o singură categorie de Români, adică pe acei locuitori cari, conform art. 3, erau domiciliați în Dobrogea la 1877; în schimb însă creează în contra art. 7 din Constituție o categorie întreagă de străini proprietari de imobile rurale: toți acei care erau proprietari rurali înainte de legea dela 1882 și care neputând invoca textul art. 3 al legii din 1909, rămân străini. Dintre toate inconveniente, acesta este desigur cel mai mic, mai întâiu fiind că mai avem și alte categorii de străini proprietari de imobile rurale, și al doilea fiindcă nimic nu împiedică pe acești proprietari rurali dobrogeni să ceară împă-mântenirea.

Din punct de vedere practic, comisiunile întocmite pentru facerea listelor electorale vor înscrie ca cetățeni români: a) pe toți acei care vor dovedi conform art. 3 că își aveau domiciliul în Dobrogea la 1877; b) pe acei

1) Un foarte judicios autor, Colmet de Santerre, spune: «Or, quelque puisse être le préjudice résultant de l'obscurité de la loi précédente que chacun à était disposé à interpréter en sa faveur, nul du moins ne peut raisonnablement prétendre qu'il eut, avant l'émission de la nouvelle loi, droit acquis à se faire appliquer l'ancienne dans un sens reconnu erroné» (Demante et Colmet de Santerre, tom. I, nota 9 bis VI, pag. 46).

locuitori cari deși nu intră în textul art. 3, dar cari au fost declarați români de către tribunalele noastre în baza legilor din 1880 și 1882 interpretate chiar eronat, dar a căror hotărâre are autoritatea lucrului judecat. Toată dificultatea pentru comisiuni este să determine care sunt hotărârile în această materie care pot invoca autoritatea lucrului judecat.

Să nu ni să răspundă că comisiunile nu pot înscrie pe acești din urmă locuitori dobrogeni, de oarece legea din 1909 le spune să înscrie numai pe aceia cari intră în textul art. 3. Răspunsul nu este serios, căci oricât de limitativ ar părea textul art. 3, totuș vom vedea că intră în el în mod fatal ca o consecință a principiilor formulate, și alți indivizi pe care textul pare a-i exclude. Așa de ex, comisiunile vor putea ele să nu înscrie în listele electorale pe Românii noștri din restul țării domiciliiați în Dobrogea? De siguz că nu, căci deși textul nu vorbește de acești români, ei au drepturi politice și prin urmare care ar fi motivul să nu fie înscriși? Greșala de redacție a art. 3 din legea dela 1909 nu poate privă pe Români de drepturilor politice.

Aceiaș lucru pentru locuitorii dobrogeni a căror calitate a fost recunoscută de tribunalele noastre în baza legilor anterioare, și cari pot invoca o hotărâre cu caracterul de lucru judecat, căci nici o lege, oricare ar fi natura ei, nu poate desbrăcă pe un individ de un drept căștigat.

Această chestiune de principiu regulată, să intrăm în studiul condițiilor impuse de legea dela 1909 și să vedem valoarea lor.

Articolul 3 alin. 1 al legii din 1909 spune că numai acei locuitori dobrogeni vor avea întregimea drepturilor politice și deci calitatea de român, cari vor dovedi că fiind cetățeni otomani își aveau domiciliul real în județele Tulcea și Constanța în ziua de 11 Aprilie 1877 și descendenții lor, chiar cei născuți în urmă, întrucât vor proba că nici unii nici alții n'au emigrat sau nu s'au bucurat de vre'o protecțiune străină.

Cea dintâiu condițiune pe care o cere art. 3 alin. 1, este dovada pe care trebuie să o facă locuitorii dobrogeni, că erau cetățeni otomani și erau domiciliiați în Dobrogea la 11 Aprilie 1877. Greu lucru de sigur de dovedit, după atâția ani dela anexiunea Dobrogei să dovedești că erai supus otoman și că aveai domiciliul în Dobrogea.

Nu putem intra aici în detalii, dar vom observa că pe când dovada cetățeniei otomane este o chestiune de drept care trebuie dovedită după legile turcești pe atunci în vigoare, dovada domiciliului este o chestiune de fapt care poate fi dovedită prin orice mijloace, lăsate la aprecierea judecătorilor, adică chiar prin simple prezumțiuni trase din faptul că este născut sau proprietar în aceste județe, înainte de 1877. Cuvântul «real» pe care legiuitorul l'a pus după cuvântul «domiciliu», nu

însemnează nimica și nu denotă decât puțină competență pe care o au autorii proiectelor de legi, căci domiciliul «ireale» nu există în nici o legislație ²⁾.

A doua condițiune pusă de art. 3 alin. 1, este că locuitorii dobrogeni să dovedească că nu au emigrat. Ce o fi însmnând această dovadă negativă că nu ai emigrat? Ce act trebuie să aducă locuitorul dobrogean pentru a convinge pe membrii comisiunilor că nu a emigrat? Când a trebuit el să emigreze pentru ca să nu poată dobândi calitatea de român, chiar în momentul anexinei la 1877 sau anul trecut? Quid dacă locuitorul dobrogean a emigrat odată și acuma s'a stabilit în Dobrogea și poate dovedi că la 1877 era domiciliat în aceste județe? O mulțime de chestiuni la care legiuitorul nu ne dă nici un răspuns, pentru că nu le cunoaște și de aceia am spus noi la începutul acestui studiu că ar fi fost foarte juridic să fi lăsat pe comisiuni și pe înalta Curte de casație să determine care sunt locuitorii dobrogeni cari au dobândit calitatea de român.

Și totuș condițiunea aceasta a emigrării are un rost și încă foarte important, chestiunea este numai de a ști dacă legiuitorul și-a dat seamă de importanța acestui cuvânt. Iacă explicațiunea.

Dacă toată lumea este de acord că anexiunea unei provincii produce de plin drept desnaționalizarea tuturor locuitorilor ei, apoi toată lumea admite că această desnaționalizare nu este definitivă, căci naționalitatea nu se impune, și că locuitori provinciei anexate au dreptul ca într'un anumit timp și cu anumite condițiuni să opteze pentru vechia lor patrie.

Printre mijloacele recunoscute de doctrină și urmate în practică, de a opta pentru vechia naționalitate, este și emigrarea în momentul anexiunei. Dacă aceasta a fost intențiunea legiuitorului nostru din 1909, atunci textul art. 3 alin. 1 trebuie înțeles astfel: acei locuitori dobrogeni au devenit români cari erau domiciliiați în Dobrogea la 1877, și cari nu au optat pentru naționalitatea otomană emigrând. Prin urmare, este vorba de emigrarea care a urmat de aproape anexiunea, deși nici o lege nu spune încât timp, iar odată emigrat locuitorul dobrogean chiar întors de mult în Dobrogea, nu mai poate cere astăzi înscrierea în listele electorale, de oarece prin opțiunea tacită pentru naționalitatea otomană a rămas în mod definitiv străin.

Ultima condițiune impusă de textul art. 3 alin. 1, este că locuitori dobrogeni să nu se fi bucurat de vre'o protecțiune străină.

Faptul de a te bucura de o protecțiune străină, este

2) Nu suntem singuri care să spunem că autorii proiectelor noastre de legi, sunt absolut necunoscători a principiilor de drept, de oarece chiar acuma un senator a interpelat pe ministrul de justiție asupra chestiunei dacă nu ar fi bine să se întocmească o comisiune pentru redactarea proiectelor de legi. D-l ministrul Stelian a recunoscut utilitatea unei asemenea comisiuni.

un caz de pierdere a naționalității românești (art. 17 din codul civil), și așa fiind legiuitorul a comis două greșeli atunci când a pus această condițiune: 1) a spus un lucru inutil, căci este sigur că locuitorul dobrogean care ar fi îndeplinit condițiunile impuse de prima parte a art. 3 alin. 1, dar care însă a pierdut calitatea de român prin supunerea sa unei protecțiuni străine, este străin în baza art. 17 din codul civil și prin urmare nu poate fi înscris în listele electorale; 2) este incomplet, fiindcă legea noastră civilă, mai admite și alte cazuri de pierdere a naționalității românești în afară de supunerea unei protecțiuni străine, și pe care art. 3 alin. 1 nu le menționează. Rezultă oare de aici că legiuitorul a înțeles că numai supunerea la o protecțiune străină, poate împiedeca pe locuitorul dobrogean să se mai înscrie în listele electorale? Oricare ar fi trista opinie pe care o avem despre legiuitorul din 1909, lucrul acesta nu se poate susține, și oricare ar fi textul art. 3 alin. 1, este fatal că orice locuitor dobrogean care, deși domiciliat în Dobrogea la 1877 și deci român prin anexiune, s'ar fi naturalizat bulgar posterior anexiunii și înaintea punerii în aplicare a legii dela 1909, nu mai poate cere astăzi în baza acestei legi înscrierea sa în listele electorale. Lucrul este elementar și dacă legea dela 1909 nu vorbește decât de supunerea la vre'o protecțiune străină, este din cauză că lucrul acesta e poate mai mult întrebuințat în Dobrogea și l'a impresionat; toate cazurile însă de pierdere a naționalității de român vor avea acelaș efect ca și supunerea unei protecți străine.

Alin. 1 al art. 3 lasă nerezolvită o chestiune, lucru care rezultă din greșeala care a făcut-o de a determina prin lege care sunt locuitorii dobrogeni care au calitatea de român, în loc să lase această chestiune pe seama comisiunilor.

Chestiunea nerezolvită este următoarea: un locuitor dobrogean, domiciliat în județul Constanța la 1877 și deci român, a pierdut această calitate din o cauză ori și care, dar însă a redobândit-o înainte de punerea în aplicare a legii din 1909. Acest locuitor este el astăzi român și prin urmare va fi el înscris în listele electorale? De sigur că da, și tăcerea art. 3 alin. 1 nu poate privi pe acești români nici de cealaltă pe care au redobândit-o conformându-se art. 18 din codul civil, nici de exercițiul drepturilor sale politice.

Art. 3 alin. 1, în afară de locuitorii dobrogeni, mai recunoaște calitatea de cetățean român unei categorii de indivizi: descendenților acestor locuitori, chiar aceloră născuți în urmă (de sigur în urma anexiunii, căci altfel nu are nici un sens).

Această frază pe care o găsim în art. 3 alin. 1, «și descendenții lor (ai locuitorilor dobrogeni) chiar cei născuți în urmă» (în urma anexiunii) este o adevărată perlă juridică, dacă ni se trece expresiunea.

Locuitorii dobrogeni au două feluri de descendenți:

copiii născuți înainte de anexiune și copiii născuți după anexiune. Copiii născuți înainte de anexiune devin și ei români în aceleași condițiuni ca și părinții lor, cu singura deosebire că doctrina le recunoaște un drept de opțiune la majoritate pentru vechia lor patrie. Copiii născuți după anexiune (ai locuitorilor care au devenit români bine înțeles), sunt români deadreptul, fiindcă sunt născuți din părinți români și aceasta în mod definitiv, fără nici un drept de opțiune, ca toți copiii Românilor din restul țării.

Atunci, ce însemnează cuvintele «chiar cei născuți în urmă»? Crezut-a oare legiuitorul că le face o favoare? Este absolut nevoie ca comisiunea, de care se vorbește acuma la Senat, pentru redactarea proiectelor de legi să se înființeze cât mai curând.

Pentru a termina cu acest prim aliniat al art. 3, vom observa două lucruri: a) că legea din 1909 în contra doctrinei dreptului internațional, nu recunoaște copiilor minori în momentul anexiunii nici un drept de opțiune pentru vechia lor patrie la majoritate, așa că acești copii rămân definitiv români dacă se găsesc în termenii art. 3 alin. 1 și dacă nu au emigrat după anexiune; b) că deși după text toată lumea, adică locuitorii dobrogeni, copiii lor născuți înainte de anexiune și copiii născuți după anexiune, trebuie să dovedească că nu au emigrat, această condițiune aplicată copiilor născuți după anexiune este o adevărată erezie de drept. În adevăr, acești copii sunt români fiind născuți din părinți români, iar emigrarea singură nu este un caz de pierdere a naționalității românești.

Alin. 2° al art. 3 din legea dela 1909 nu are nevoie de nici un comentariu de oarece este clar. În baza acestui aliniat, și în contra Constituției, devin români cu drepturi electorale toți românii de origină, cari: a) sunt proprietari rurali în județele Tulcea și Constanța; b) sunt domiciliați în aceste județe în ziua promulgării legii; c) și care vor renunța la orice protecțiune străină, în formele prevăzute de acest aliniat.

Copiii minori ai acestor români urmează condițiunea părinților lor. De ce nu și acei majori? În rezumat:

Legea dela 1909 vroind să acorde locuitorilor dobrogeni întregimea drepturilor politice, ar fi trebuit să lase comisiunilor de întocmire a listelor electorale și Curței de casație, sarcina de a determina cari sunt locuitorii dobrogeni cari au dobândit calitatea de român și cari prin urmare vor avea exercițiul drepturilor politice.

În loc să procedeze astfel și să se puie la adăpostul oricărei critice, legiuitorul din 1909, a determinat singur cari sunt locuitorii dobrogeni cetățeni români, adoptând pentru a ajunge la acest rezultat două mijloace: 1) a suspendat Constituția și a recunoscut în massă drept români pe toți români din statele vecine, cari ar fi trebuit votați în mod individual de corpurile legiuitoare, cu singura condițiune ca ei să fie proprietari de imobile rurale

și domiciliați în Dobrogea la aplicarea prezentei legi; 2) reglementează, cu știință sau fără știință, pe calea unei legi de interpretare, condițiunile de anexiune a Dobrogei.

Din tot studiul nostru rezultă, că vor fi considerați ca români și deci înscrși în listele electorale de către comisiuni, pentru a-și exercita drepturile electorale; 1) toți Românii din restul țării domiciliați în Dobrogea; 2) toți locuitorii dobrogeni cari vor putea dovedi că fiind cetățeni otomani erau domiciliați în județele Tulcea și Constanța la 1877, independent de locul nașterii sau de faptul reședinței, dar cu condițiunea *sine qua non* de a nu fi optat prin emigrațiune pentru vechia lor patrie în momentul anexiunii, nici de a fi pierdut posterior anexiunii și înaintea legii din 1909 calitatea de român prin orice mijloc prevăzut de codul nostru civil sau dacă a pierdut această calitate să o fi redobândit înaintea aplicării acestei legi printr'un mijloc legal (art. 17 și 18 din codul civil); 3) copii locuitorilor dobrogeni născuți înainte de anexiune și fără dreptul pentru cei minori de o opta pentru vechia lor patrie decât prin emigrațiune în momentul anexiunii; 4) copii locuitorilor dobrogeni născuți după anexiune, cari fiind români de a dreptul, beneficiază de toate drepturile politice sub singura rezervă a pierderii calității de român; 5) locuitorii dobrogeni, pe cari tribunalele românești i-a declarat români în baza unei legi anterioare (1880 și 1882) chiar în contra interpretării legislative a legii din 1909, cu condiție ca hotărârea judecătorească să aibă autoritatea lucrului judecat și să constituie altfel un drept câștigat; 6) Românii din statele vecine și descendenții lor, proprietari de imobile rurale și domiciliați în Dobrogea.

ALFRED JUVARA

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIUNE ȘI JUSTIȚIE

SECȚIUNEA I.

Audiența dela 2 Decembrie 1909

Președinta d-lui G. N. Bagdat, prim-președinte

Marcus Frischman cu Mayer Goldstein

CONVENȚIUNE MATRIMONIALĂ. — DREPTUL COMUN. — DISPOZIȚII DEROGATORII. — STRICTĂ INTERPRETARE. — ACT ADIȚIONAL. — DOTĂ. — ASIGURARE. — ART. 1228 ȘI 1229 C. CIVIL.

DOTĂ. — OBLIGAȚIE DE RESTITUIRE. — MĂSURI CONSERVATORII. — ART. 1271 C. CIVIL.

1° Dispozițiunile din art. 1228 și 1229 c. civil, privitoare la convențiunile matrimoniale, fiind derogatorii dela dreptul comun, sunt ca atari de strictă interpretare și, prin urmare, orice convențiuni sau clauze adiționale cari n'ar altera întru nimic substanța sau integritatea clauzelor contractului matrimonial, fie ele făcute înainte, fie după căsătorie, nu intră în proibițiunile menționatele texte.

Astfel, dacă bărbatul n'a fost obligat prin con-

tractul de căsătorie a da cauțiune pentru primirea dotei mobiliare, conform art. 1244 c. civil, totuși fie soția, fie terții înzestrători sau donatori, pot conveni, fie înainte de căsătorie, fie în urmă, cu soțul sau cu un terțiu, a-i da o atare garanție, căci prin aceasta nu se deroagă la convențiunea matrimonială, ci, din contra, se asigură și mai bine executarea ei.

2° Dacă art. 1271 din codul civil prevede că obligațiunea de restituire a dotei ia naștere prin desfacerea căsătoriei sau separația de patrimoniu și că bărbatul, în primul caz, are termen de un an pentru restituirea dotei mobiliare, este însă netăgăduit că în timpul căsătoriei, fie femeea, fără autorizare, fie înzestrătorul, pot lua orice măsuri conservatorii pentru dota care ar fi în pericol.

No. 472.— Respins, ca neintemeiat, recursul făcut de Marcus Frischman contra deciziunii Curței de apel din Iași, secțiunea II, cu No. 35 din 1909, dată în proces cu Mayer Goldstein și altul.

S'au ascultat: d-l avocat S. Rosenthal, în desvoltarea motivelor de casare; d-nii avocați I. Saita și Take Ioncseu, în combateri.

Curtea, deliberând,
Asupra motivului I de casare:

«Violarea art. 1228 și 1229, omisiune esențială, nemotivare și exces de putere.

«Am invocat dinaintea Curței că, conform sus citatelor texte, numai acele stipulațiuni cari sunt cuprinse în contractul de căsătorie, contract solemn, constituie singure în mod ireparabil și imutabil regimul matrimonial al soților, astfel că nu se poate pretinde nici o asigurare a dotei în afară de aceste stipulațiuni sau de lege.

«Curtea, întemeindu-se numai pe actul numit «Act de logodnă», și omițând a se pronunța asupra finei noastre de neprimire, pe care o înlătură astfel fără nici o motivare, admite cererea reclamanților, violând sus citatele texte de lege și comițând și un exces de putere».

Având în vedere că, din decizia supusă recursului, rezultă că obiectul litigiului, astfel cum s'a formulat înaintea Curței de apel, este cererea intimatului Mayer Goldstein, ca părinte înzestrător, și Amalia Frischman, născută Goldstein, ca soție, făcută contra recurentului Marcu Frischman, tatăl, și a lui Jean Frischman, fiul, pentru garantarea sumei de 80.000 lei, primită ca zestre de către acesta din urmă, cerere bazată pe convenția din 1 Februarie 1904, numită «Act de logodnă», încheiată între numitul Mayer Goldstein și recurent; că, ce este mai mult, se pretinde că în executarea ei s'a întrebuițat atât dol cât și fraudă din partea recurentului de convență cu fiul său Jean Frischman; că Curtea de apel, admitând în parte acțiunea intentată de intimați, a obligat pe recurent și pe fiul său Jean Frischman să consemneze suma de 80.000 lei, ca garanție pentru o eventuală restituire a dotei Amaliei Frischman, constituită prin actul dotal autenticat de tribunalul Bacău la No. 536 din 1904, soții aflându-se chiar în divorț;

Considerând că, în adevăr, art. 1228 1229 din codul civil, prevăd că convențiunile matrimoniale trebuiesc făcute prin tribunal și înainte de celebrarea căsătoriei și cu aceleași formalități ca însăși convențiunile matrimoniale și în prezența tuturilor persoanelor cari au participat la aceste convențiuni;

Considerând că aceste dispozițiuni fiind derogatorii la dreptul comun, ele sunt ca atare de strictă interpretare; că, prin urmare, orice convențiuni sau clauze adiționale, cari n'ar altera întru nimic substanța sau integritatea clauzelor contractului matrimonial, fie ele făcute înainte, fie după căsătorie, ele nu intră în proibițiunile sus arătate;

Că, așa fiind, dacă bărbatul, în specie Jean Frischman, n'a fost obligat prin contractul de căsătorie a da cauțiune pentru primirea dotei mobiliare, conform art. 1244 c. civil, totuși fie soția, fie terții înzestrători sau donatori, pot conveni, fie înainte de căsătorie, fie în urmă, cu soțul sau cu un terțiu, a-i da o atare garanție, căci prin aceasta nu se deroagă la convențiunea matrimonială, ci, din contra, se asigură și mai bine executarea ei. Astfel, convenția din 1 Februarie 1904, numită «act de logodnă», făcută înainte de celebrarea căsătoriei, între înzestrătorul Mayer Goldstein și M. Frischman, tatăl lui Jean Frischman, fiul, neaducând nici o schimbare actului dotal, este valabilă în forma în care este făcută și că, prin urmare, Curtea de apel bazându-se pe dânsa pentru ca prin decizia supusă recursului să ia măsuri în executarea acestei convențiuni pentru asigurarea dotei, n'a violat nici un text de lege și ca atare nu comite nici un exces de putere; motivul de casare este neintemeiat.

Asupra secundului motiv de casare :

«Violarea art. 1271, 1273, 1242, c. civil, omisiune esențială, nemotivare și exces de putere.

«Am invocat două fine de neprimire contra cererii reclamanților, întemeiate pe sus citatele dispozițiuni de lege, susținând că soția, în timpul căsătoriei, nu are contra soțului acțiune de restituirea dotei, nici nu poate cere asigurarea ei decât pe căile prevăzute de lege, adică separație de patrimoniul, inscripție asupra bunurilor soțului și nici contra lui M. Frischman nu are acțiune, atât pentru motivul acesta că nu a luat nici o obligațiune față de dânsa, cât și pentru motivul că chiar dacă Moseu Frischman s'ar fi obligat să asigure sau să garanteze dota, acțiunea pentru a-l sili să respecte obligațiunea fiind relativă la dotă, aparține în timpul căsătoriei nu femeii, ci bărbatului, administrator legal.

«În ce privește pe Mayer Goldstein, am susținut că el, dăruind ficei sale capitalul dotal, s'a desbrăcat în privința acestui bun de orice drept și de orice acțiune, și în afară de dreptul ce-i dă legea de a cere inscripția ipotecei legale pentru asigurarea zestrei constituită de el, nu are nici o acțiune pentru a cere, fie dela ginerile său, fie dela Marcu Frischman pentru asigurarea restituirea eventuală a dotei pe temeiul faimosului «act de logodnă».

«Curtea omite cu desăvârșire de a statua asupra acestui mijloc, pe care îl înlătură fără vre-un motiv, violând astfel și suscitările textelor și comitând și un exces de putere».

Având în vedere că, dacă art. 1271 din codul civil prevede că obligațiunea de restituire a dotei ia naștere prin desfacerea căsătoriei sau separația de patrimoniul, și că

bărbatul, în primul caz, are termen de un an pentru restituirea dotei mobiliare, totuși este netăgăduit că în timpul căsătoriei, fie femeia fără autorizare, fie înzestrătorul pot lua orice măsuri conservatorii pentru dota care ar fi în pericol; că, dacă bărbatul singur are în timpul căsătoriei exercițiul acțiunilor în privința dotei, apoi în specie recurentul nu poate obiecta nimic, că soțul n'a făcut recurs, mulțumindu-se pe decizia instanței de fond, și apoi intimatul n'a făcut decât a cere justiției a obliga pe recurent a-și executa convenția intervenită între dânsii și numită «act de logodnă»;

Că, așa fiind, nici acest motiv de recurs nu este căuș de puțin fondat.

Pentru aceste motive, respinge ¹⁾.

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI

SECȚIUNEA I

Audiența dela 20 Ianuarie 1910

Președinta d-lui G. Flaișlen, consilier

Em. și Anton Bibescu cu Lucreția Albu și altul

VÂNZARE. — TAXĂ DE ÎNREGISTRARE. — PLATĂ FĂCUTĂ DE VÂNZĂTOR. — DACĂ O POATE IMPUTA CUMPĂRĂTORULUI. — ART. 1305 C. CIVIL.

Dispozițiunile art. 1305 din codul civil nu constituie un *privilegium odiosum* în sarcina cumpărătorului, ci numai o garanție și o înlesnire pentru fisc spre a-și percepe drepturile cuvenite. Prin urmare, când între părți speșele vânzării au fost lăsate la absoluta lor discreție, îndată ce ele nu au stipulat nimic în această privință, și vânzătorul ori reprezentantul acestuia a plătit de bună voe acea taxă, nu poate să o impue în urmă cumpărătorului, cerând restituirea ei.

No. 17.— Em. și Anton Bibescu au făcut apel contra sentinței tribunalului Ilfov, secția II, No. 226 din 1909, dată în proces cu Lucreția Albu și altul.

S'au ascultat: d-l avocat Ioachimovici, în desvoltarea motivelor de apel; d-nii avocați Gheorghian și Bolomey, în combateri; d-l procuror G. A. Drăghici, în concluziuni.

Curtea,

Având în vedere apelul făcut de Emanoil și Anton Bibescu contra sentinței tribunalului Ilfov secția II No. 226 din 24 Aprilie 1909;

Având în vedere că Nicolae Iliescu a cumpărat dela d-nii Bibescu moșia Murgeni lotul A din județul Tutova, cu condiția ca dânsul să perceapă venitul moșiei cu începere dela 23 Aprilie 1903; dar că, arenda pe acest semestru fiind oprită și încasată de un creditor al vânzătorilor, Iliescu, cere ca aceștia să-i plătească valoarea respectivă de 2750 lei, cerere pe care tribunalul prin sentința apelată o și admite;

Având în vedere că azi, înaintea Curței, vânzătorii, prin

1) S'au mai invocat alte trei motive de casare, pe cari le omitem ca fiind fără interes.

organul procuratorului lor general, avocatul Emil Ioachimovici, recunosc legitimitatea acestei reclamațiuni, urmând dar a se confirma sentința tribunalului în această privință pur și simplu;

Având în vedere că vânzătorii, asupra acțiunii lui Iliescu, au intentat acestuia o acțiune reconvențională, prin care cer dela el 3321 lei 79 bani, ce au fost amortizați din suma de 60.000 lei ce grevează moșia din partea creditului rural, și 1200 lei capital social aferent la acest împrumut, precum și restituirea taxei de înregistrare în sumă de 3060 lei, plătită de ei;

Având în vedere, în ce privește primul punct că, actul de vânzare-cumpărare, autentificat de tribunalul Ilfov secția de notariat sub No. 1062 din 7 Februarie 1903, prevede că prețul este de 102.000 lei, și adăogă că acest preț a fost răspuns prin plata în numerar a 42.000 lei, și prin trecerea chiar din momentul semnării prezentului act a datoriei dela credit, în conformitate cu actul de împrumut, privindu-l pe cumpărător toate obligațiile și toate drepturile din el;

Având în vedere că din citirea textului actului de vânzare reese în mod neîndoios, că părțile contractante au înțeles că în momentul iscăliturii toate daraverile între ele sunt definitiv terminate, având una moșia și cealaltă prețul respectiv, și că n'a fost în intenția lor să mai aibă în urmă socoteli de daturi și luaturi, cum o vor azi vânzătorii;

Că, în afară de textul actului, se opune interpretării ce tind să-i dea acțiunea reconvențională, reese din actul creditului atașat la dosar că în ziua de 11/24 Februarie 1903, din capitalul de 60.000 lei era într'adevăr amortizată suma indicată prin cererea reconvențională, dar că era de plătit și rate anterioare întârziate de 3246 lei 50 bani și aceste rate de bună seamă incumbau vânzătorilor, încât, dacă părțile s'ar fi gândit a deosebi diferitele obligații derivând din acea ipotecă, încă cererea reconvențională n'ar fi întemeiată, ca fiind cotrabalansată printr'o datorie de aproape aceiași importanță;

Având în vedere că astfel totul concură pentru a arăta că părțile la redactarea și iscălitura actului nu s'au gândit decât că din chiar acel moment situația lor e lichidată în mod definitiv, subrogându-se cumpărătorul în datoria ipotecară la credit, în starea ei de atunci, suma ei indicându-se nu după valoarea ei exactă din acel moment, ci după valoarea ei primordială, spre a determina mai pe scurt;

Având în vedere că astfel fiind, vânzătorii nu pot cere nici restituirea capitalului social de 1200 lei, aferent la ipoteca de 60.000 lei, și aceasta cu atât mai puțin cu cât, în afară de cele spuse până aci, conform art. 10 din legea creditului funciar, acest capital în caz de vânzarea imobilului trece de-a-dreptul asupra noului proprietar, și că dar, spre a înlătura această consecință legală, trebuia o mențiune expresă a părților, care lipsește în specie;

Având în vedere că, în ce privește al treilea punct din cererea reconvențională, plata taxei de înregistrare, făcută de Ioachimovici și reclamată de vânzătorii dela cum-

părător pe baza art. 1305 din codul civil, dispozițiile acestui text nu constituiesc un *privilegium odiosum* în sarcina cumpărătorului, ci numai o garanție și o înlesnire pentru fisc spre a și percepe drepturile cuvenite; că prin urmare, între părți acest punct fiind lăsat la absoluta lor discreție, îndată ce ele n'au stipulat nimic în această privință, și că vânzătorul, ori reprezentantul acestuia, a plătit de bună voie acea taxă, nu poate să o impue în urmă cumpărătorului cerând restituirea ei;

Având în vedere că astfel toată cererea reconvențională este nefondată, urmând a o respinge și a se confirma în privința ei sentința apelată;

Având în vedere că în ce privește chemarea în garanție, făcută de vânzătorii contra lui Hristache Popa, tutorul minorului Traian Lăzărescu, părțile au adus aceleași argumente ca înaintea tribunalului și dar cată a se aproba și aci soluția dată de prima instanță.

Pentru aceste motive, redactate de d-l consilier G. Flaișlen, respinge.

Semnați : G. Flaișlen, G. Raicoviceanu, D. G. Maxim,
Ar. Alexandrescu.

JURISPRUDENȚA STRAINA

CURTEA DE APEL DIN BOURGES

— 15 Ianuarie 1908 —

TESTAMENT OLOGRAF. — SEMNĂTURĂ. — COPERTĂ ÎNCHISĂ. — VALIDITATE. — ART. 859 C. CIV. ROM.

Un testament olograf este valid, cu toate că hârtia care cuprinde dispozițiile defunctului, având data acestor dispoziții, nu are nici o semnătură, dacă foaia de hârtie care cuprinde testamentul este închisă într'o copertă semnată de testator, cu mențiunea: «acesta este testamentul meu». În asemenea împrejurări, hârtia pe care este scris testamentul și plicul pe care figurează semnătura testatorului, constituiesc, în adevăr, un tot indivizibil, atunci cel puțin când nu există nici o îndoială în privința identității scrierei hârtiei și a plicului și asupra sincerității actului. (Din Sirey, 1908. 2. 136).

Observație. — Vezi în acelaș sens, C. Paris, Sirey, 1900, 2. 237. — Vezi însă în sens contrar, Trib. Vendôme și Trib. regional superior din Colmar, *Pand. Périod.* 1906. 5. 47. Vezi în acest din urmă sens, singurul juridic, după părerea noastră, D. Alexandresco, t. IV (ed. 1-a), p. 420. S. R.

BIBLIOGRAFIE

A apărut : **Suplimentul II** (Volumul V)
(1909)
DIN

„Codul General al României“

anotat cu trimiteri, textul vechiu și circulări

DE

C. HAMANGIU

Procuror la Curtea de apel din Galați.

Un volum de 1200 pagini, legat în piele. . . 10 lei.
Colecția completă în 5 volume. , 56 lei.

Comandele se fac la redacția și administrația ziarului *Dreptul*.